

Bysvale *Delichon urbicum*

House martin

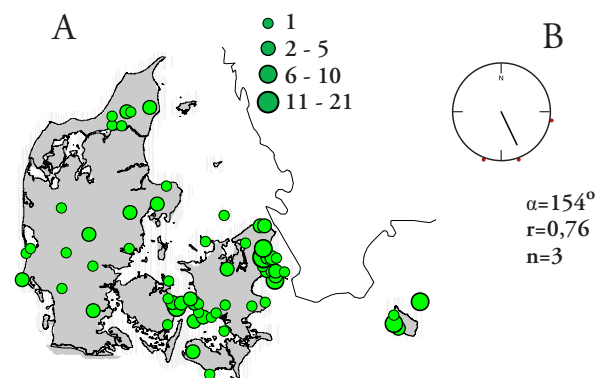

Fig. 2. A) Mærkningslokaliteter for fugle, som senere er genmeldt, samt artens danske yngleudbredelse (1993-96). Ringing sites for birds later recovered, and breeding distribution (1993-96). B) Direkte efterårstræk (juli-dec, >100 km). Migratory direction in first autumn (Jul-Dec, >100 km).

Bysvalen yngler fra De Britiske Øer i vest til Kina og Japan i øst, og er vidt udbredt i det meste af Europa. Bysvalerne yngler i kolonier og placerer deres reder på lodrette flader, i dag primært under tagudhæng på huse. Den europæiske bestand vurderes at være relativt stabil, dog med store årlige svingninger. I Danmark er bysvalen udbredt over hele landet, men er dog mindre hyppig end landsvalen.

De europæiske bysvaler er langdistancetrækkere og overvintrer sandsynligvis syd for Sahara (Hill 1997).

Artens træk og overvintring er dog fortsat lidt af et mysterium, sandsynligvis fordi bysvalerne uden for yngletiden tilbringer en stor del af tiden i stor højde, hvor de både fouragerer og formodentlig også hviler.

Mærknings- og genmeldingsdata

I Danmark blev den første bysvale ringmærket i 1921. Til dato er i alt 21.512 bysvaler blevet mærket (fig. 4). Hovedparten af fuglene er mærket som redeunger, men desuden er en del voksne bysvaler fanget med spejlnet

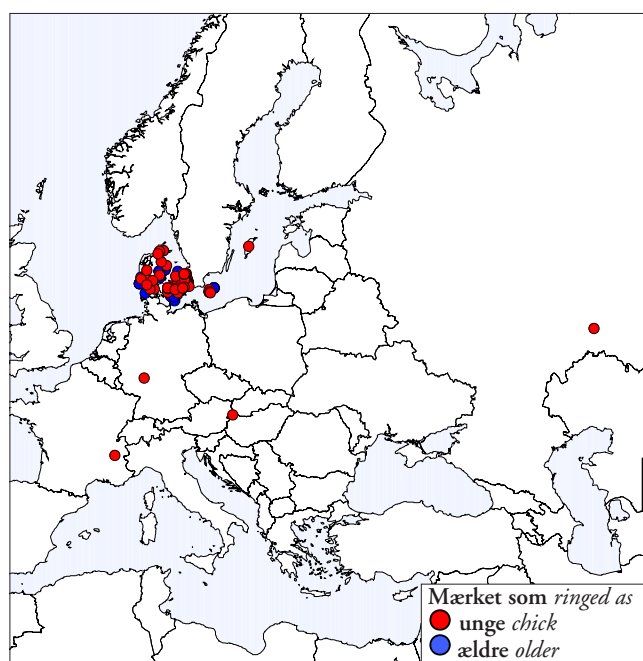

Fig.1. Samtlige genfund af bysvaler ringmærket i Danmark (n=163). All recoveries of house martin ringed in Denmark (n=163).

Fakta Facts

Mærkninger Birds ringed 21.512

Genmeldinger Recoveries

Antal genmeldinger No. of recoveries	163
-heraf uden for Danmark Recovered abroad	6(7%)
Antal fugle No. of individuals	163
-heraf mærket som unger Ringed as chicks	96(59%)
Genmeldingsandel Proportion recovered	0,8%
Mærket i udlandet og genmeldt i Danmark Ringed abroad and recovered in Denmark	3

Ekstremer Extremes

Højeste alder Oldest bird	5 år 11 mdr.
Længste afstand Longest dist.	Rusland Russia 2.635 km
Nordligst Northernmost	Sverige Sweden (57° 30'N)
Sydligst Southernmost	Frankrig France (45° 10'N)
Østligst Easternmost	Rusland Russia (51° 22'E)
Vestligst Westernmost	Frankrig France (05° 45'E)

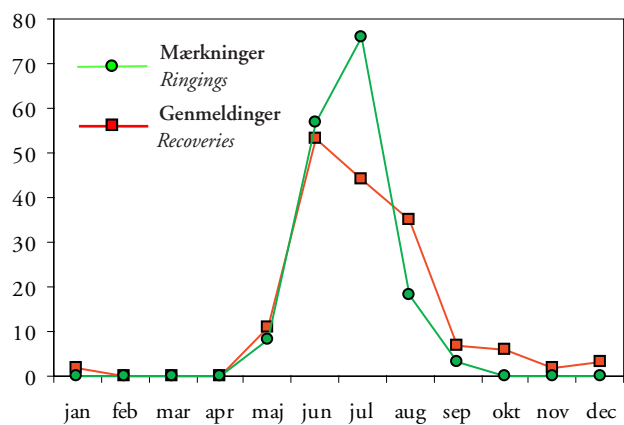

Fig. 3. Mærknings- og genmeldingsmåned for bysvaler. *Month of ringing and recovery for recovered house martin.*

og mærket. Flest fugle blev mærket i 1927 (1.165). Fuglene er mærket af hhv. Dansk Ornithologisk Central (6.475), Roskildedefjordens Ringmærkningsstation (1), Odense Ringmærkestation (21) og Zoologisk Museum (15.015). Genmeldingsandelen for bysvaler er lav, i alt er kun 163 (0,8%) af de mærkede fugle genmeldt, heraf 93% i Danmark. Bysvalerne er primært mærket i områder, hvor enkelte ringmærkere har specialiseret sig i at fange og mærke dem. Af de genmeldte fugle er flest mærket på Sjælland og Fyn samt på Christiansø og Bornholm (fig. 2A). Fuglene er primært danske ynglefugle mærket enten som redeunger (59%) eller voksne fugle i yngletiden (fig. 3). Der foreligger blot oplysninger om tre bysvaler mærket i udlandet og genmeldt i Danmark.

Træk og overvintring

Danske ynglefugle. Hvor bysvalerne overnatter efter yngletiden er usikkert. Ungerne fra første kuld overnatter flittigt i rederne i august, gerne sammen med æg eller unger fra andet kuld (L. Hansen pers. medd.). I sensommeren blev en to måneder gammel bornholmsk bysval genfundet på Gotland (20. juli 1929) – altså under et nordøstligt strejftog på omkring 350 km.

Hovedtrækket gennem Europa foregår i september-oktober (Cramp 1988). Trækket går muligvis mere eller mindre stik syd (fig. 2B) (se også Cramp 1988). Danske bysvaler er i efterårsperioden genfundet i Østrig den 24. september, i Tyskland den 10. november, og i Sydøstfrankrig den 1. oktober (fig. 5). Sidstnævnte er det sydligste genfund af en dansk bysval, og vi har på nuværende tidspunkt ingen viden om de danske fugles vinterkvarter. En bemærkelsesværdig dansk bysval blev genfundet ved Samara i Rusland den 16. december 1970 (fig. 1). De sparsomme genfund af europæiske bysvaler tyder

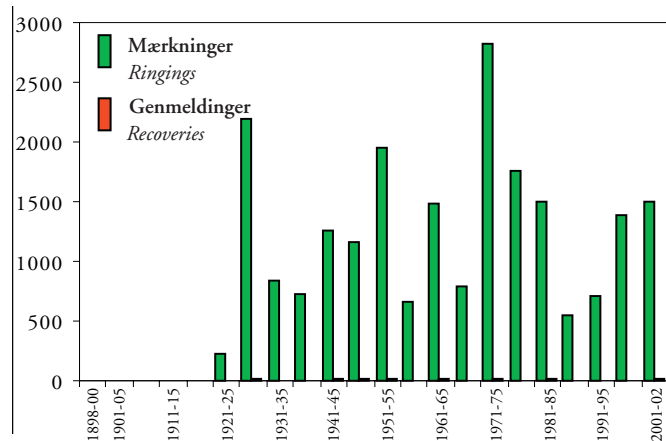

Fig. 4. Mærknings- og genmeldingsår for bysvaler ringmærket i Danmark. *Ringing and recovery year of house martin ringed in Denmark.*

på, at baltiske og skandinaviske bysvaler overvintrer i Zambia, Zimbabwe og Sydafrika, mens mere vestlige bestande formodentligt flyver til Vestafrika (Hill 1997). Man har dog endnu ikke fundet større koncentrationer af bysvaler i Afrika, og en nærliggende konklusion er, at fuglene både søger føde og hviler på vingerne (Hill 1997).

Returtrækket fra Afrika begynder sandsynligvis i marts (Cramp 1988), og fuglene ankommer til Danmark fra midten af april til hen i maj (Olsen 1992). Der foreligger ingen genfund af danske bysvaler til at belyse returtrækket.

Byvalerne er meget trofaste over for deres ynglemråde. Blandt 24 bysvaler, der blev mærket som voksne og genmeldt i en efterfølgende ynglesæson, blev alle genfundet på mærkningslokaliteten. En engelsk undersøgelse viste, at 86% af hannerne og 76% af

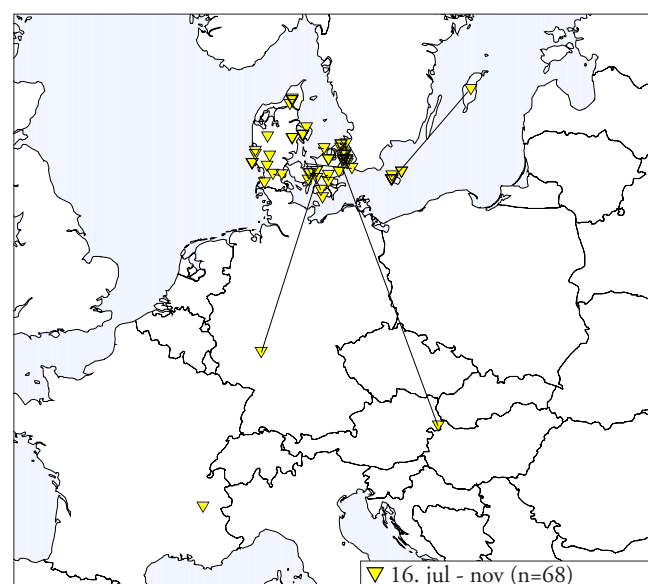

Fig. 5. Genmeldinger fra efterårsperioden af bysvaler ringmærket i Danmark. Linjer angiver direkte træk. *Recoveries during autumn of house martin ringed in Denmark. Lines indicate direct migration.*

hunnerne ynglede i den samme koloni i efterfølgende år (Wernham m.fl. 2002). Også ungfuglene etablerer sig nær stedet, hvor de blev udklækket, og ofte i samme koloni. Blandt 62 bysvaler, der blev mærket som unger i Danmark og genmeldt i en efterfølgende ynglesæson, blev 46 genfundet på mærkningslokaliteten, heraf 27 som et-årige. Den gennemsnitlige afstand mellem mærkning og genmelding for de 62 fugle var 5 km (0-98 km).

Trækgæster. Trækgæster passerer landet i august-september og i maj (Olsen 1992). Der er i Danmark blot genfundet tre fugle mærket i udlandet, fra henholdsvis Sverige (2) og Tyskland.

Genmeldings- og dødsårsager

I alt 53 % af genmeldingerne drejer sig om aflæsninger af ringe på levende fugle (fig. 6A). Langt hovedparten af disse aflæsninger er foretaget på mærkningslokaliteten. Blandt bysvaler indrapporteret som døde, var dødsårsagen for hovedparten ikke oplyst eller fastslået (fig. 6B). Den primære kendte dødsårsag for bysvalerne var jagt (alle i 1940'erne og 1950'erne). Derudover er et mindre antal kollideret med biler, ligesom enkelte er taget af katte. Blandt bysvaler ringmærket som unger eller ungfugle og genmeldt som døde er 54 % indrapporteret i løbet af deres første leveår (fig. 7). Den ældste danskmærkede bysvale var 5 år og 11 måneder, da

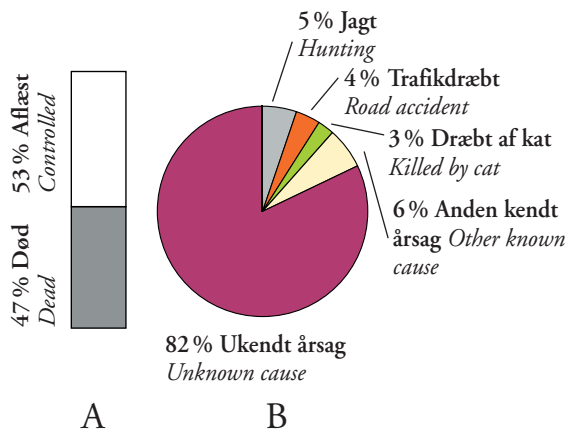

Fig. 6. A) Genmeldingsårsager (n=163) og B) dødsårsager (n=77) for bysvaler ringmærket i Danmark. A) Cause of recovery (n=163) and B) cause of death (n=77) for house martin ringed in Denmark.

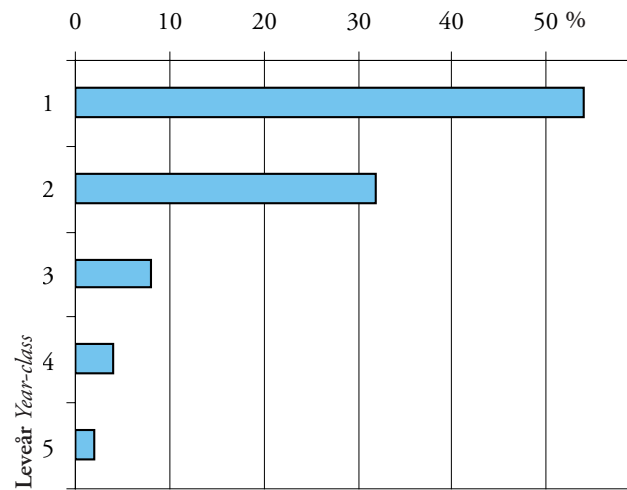

Fig. 7. Aldersfordeling for bysvale mærket som redeunger eller ungfugle i deres første efterår og genmeldt som døde (n=50). Distribution on year-class of house martin ringed as nestlings or juveniles in their first autumn and recovered as dead (n=50).

dens ring blev aflæst på mærkningslokaliteten. Den hidtil ældste dokumenterede bysvale i Europa blev 14 år og 5 måneder (Staav 1998).

English summary

The house martin is a common breeder in most parts of the country. In Denmark the first house martin was ringed in 1921, and many birds have been ringed since the late 1920s. The majority of the recovered birds belonged to the Danish population, being either ringed as chicks or as fully grown in the breeding season. Most were ringed in eastern Denmark. Few have been recovered and the recoveries give only limited information about the migration of Danish house martins. It appears that migration is more or less due south through central Europe: one bird was recovered in Austria on 24 September, one in Germany on 10 November and one in France on 1 October. No Danish house martins have been recovered further south. No birds have been recovered in spring. Of 24 birds ringed as adults in the breeding season and recovered in a subsequent breeding season all were recovered at the ringing site. Of 62 house martins ringed as chicks and recovered in a subsequent breeding season, 46 were recovered at the ringing site (27 as one-year-olds).

Only three foreign birds have been recovered in Denmark, one ringed in Germany and two in Sweden.